

**“БУКОВИНСЬКИЙ СОЛОВЕЙКО”, “УКРАЇНСЬКИЙ КАРУЗО”, “СПВАК, ЯКИЙ МАЄ БОГОМ ДАНИЙ
ТЕНОРОВИЙ ГОЛОС НАЙСОЛОДШОЇ ЗВУКОВОЇ ПРИНАДИ”: ВИКОНАВСЬКА І МУЗИЧНО-
ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИДАТНОГО ОРЕСТА РУСНАКА**

zbirnyk tez. – Scientific fundamentals of training specialists in the field of natural sciences, engineering, pedagogy and technology: materials of the 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Internet conference (March 26 – 31, 2018): a collection of abstracts. Berdyansk: BDPU, pp.43 – 46. [in Ukrainian].

10. Kushniruk, S. A. (2011). *Pedahohika. Kurs leksii* [Navchalnyi posibnyk dlia studentiv peduniversytetiv]. Pedagogics. Course of lectures. Kyiv: NPU, 472 p. [in Ukrainian].

11. Leychik, V.M. (2007). *Terminovedenie: predmet, metody, struktura* [Terminology: the subject, methods, structure]. Moscow: Publishing house LCI, 256 p. [in Russian].

12. Polonskiy, V.M. (1999). *Ponyatiyno-terminologicheskii apparat pedagogiki* [Conceptual-terminological apparatus of pedagogy]. *Pedagogics*, no. 8, pp. 16–23. [in Russian].

13. Rogovin, M.S. (1969). *Vvedenie v psikhologiyu* [Introduction to Psychology]. Moscow: High school, 382 p. [in Russian].

14. Sukhomlynska, O.V. (2003). *Istoryko-pedahohichni protses: novi pidkhody do zahalnykh problem* [Historical and pedagogical process: new approaches to common problems]. Kyiv: A.P.N., 68 p. [in Ukrainian].

15. *Filosofskiy slovnyk* (1986). [Philosophic dictionary]. Kyiv: Home edition of the Ukrainian Soviet Encyclopedia, p. 269. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 07.05.2018

УДК 78.071.2(477)(092)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.137014>

Корнель Сятецький, професор, завідувач кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка,
заслужений працівник освіти України

**“БУКОВИНСЬКИЙ СОЛОВЕЙКО”, “УКРАЇНСЬКИЙ КАРУЗО”, “СПВАК, ЯКИЙ
МАЄ БОГОМ ДАНИЙ ТЕНОРОВИЙ ГОЛОС НАЙСОЛОДШОЇ ЗВУКОВОЇ
ПРИНАДИ”: ВИКОНАВСЬКА І МУЗИЧНО-ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
ВИДАТНОГО ОРЕСТА РУСНАКА**

Стаття присвячена висвітленню співочої кар’єри відомого українського оперного та камерного співака Ореста Руснака. Музична діяльність виконавця багатогранна. У дослідженні крізь призму його біографії розкривається творча діяльність митця, його служіння мистецтву, зокрема українській пісні, її популяризації в світі. Зв’язки з культурними колами і концерти співака в Україні, гастролі, записи, концерти в діаспорі розглядаються у статті на основі спогадів Ореста Руснака і його колег-співаків, відомих музикознавців, друзів і рідних.

Ключові слова: Орест Руснак; оперний співак; репертуар; фонографічна спадщина; арія; пісня; тенор.
Літ. 9.

Kornel Syatetskiy, Professor, Head of the Folk Musical Instruments and Vocals Department,
Drohobych State Pedagogical University, Honored Worker of Education of Ukraine

**“BUKOVYNSKIY NIGHTINGALE”, “UKRAINIAN CARUSO”, “THE SINGER, WHO HAS A
GIVEN TENOR VOICE OF THE SWEETEST SOUND BANG” BY GOD: PERFORMANCES
AND MUSICAL AND PUBLIC ACTIVITIES OF THE FAMOUS OREST RUSNAK**

The article discusses the artistic career of the famous Ukrainian opera and chamber singer Orest Rusnak. His musical activity is diverse. The performer’s singing career and devotion to arts, especially to the Ukrainian song and its popularization in the world are shown in the research in the light of his biography. The connections with cultural intelligence, his concerts and tours in Ukraine and abroad, records are based on the memories of Orest Rusnak and his colleagues, famous music critics, friends and relatives.

The famous Ukrainian tenor Orest Rusnak, whose name is known both among western artists and Ukrainians was a soloist in opera houses in Bratislava, Olomouc, Konigsberg, Szczecin, Chemnitz, Graz, Berlin and Munich.

His activity is of great importance and is one of the best pages of Ukrainian art in the context of international culture. Due to the incessant work of the talented artist Ukrainian music was presented in different countries and continents. Realization of the necessity to organize the cultural and public life of Ukrainians abroad led the singer to his participation in the Association of Ukrainians from Bukovyna abroad (1954). All his opera, concert, phonographic, pedagogical activities were consciously and purposefully subordinated to the desire to serve the Ukrainian people. For many years he was considered to be the first opera tenor, he toured Vienna, Linz, Leipzig,

**“БУКОВИНСЬКИЙ СОЛОВЕЙКО”, “УКРАЇНСЬКИЙ КАРУЗО”, “СПВАК, ЯКИЙ МАЄ БОГОМ ДАНИЙ
ТЕНОРОВИЙ ГОЛОС НАЙСОЛОДШОЇ ЗВУКОВОЇ ПРИНАДИ”: ВИКОНАВСЬКА І МУЗИЧНО-
ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИДАТНОГО ОРЕСТА РУСНАКА**

Dresden, Berlin, Graz, Munich, Toronto, New York, Detroit, Chicago, but he had never forgotten the motherland and Ukrainian song was his soul's need.

Keywords: Orest Rusnak; an opera singer; repertoire; phonograph heritage; an aria; a song; a tenor.

Постановка проблеми. Серед багатьох актуальних проблем сучасного українського музичного мистецтва важливим залишається визначення ступеня спадкоємності загальнонаціональних мистецьких традицій у творчості виконавців і композиторів в Україні та в еміграції. Видатні українські співаки, які більшу частину свого життя змушені були проживати далеко від рідної землі, як от – Модест Менцинський, Олександр Мишуга, Соломія Крушельницька, Філомена Лопатинська, Марія Сокіл, Ольга Лепкова, Зенон Дольницький, Василь Тисяк та ін., ніколи не втрачали духовного зв'язку зі своїм рідним краєм. Співаючи на сценах Європи і Америки українські виконавці здобували славу не тільки собі, але й відкривали для світу перлини української музичної культури й утверджували таким чином українську поневолену націю. До когорти таких виконавців належить і видатний український тенор Орест Руснак, ім'я якого добре відоме в мистецьких колах Заходу і в Україні. До творчих постатей співаків і педагогів діаспори сьогодні особливо важливо привертати увагу і вивчати їхню діяльність, сприяти введенню до наукового обігу методичних засад їхньої педагогічної спадщини. З цього огляду мистецька постать О. Руснака повинна слугувати взірцем творчої самовідданої діяльності для сьогоденних і майбутніх поколінь талановитої молоді.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню мистецької спадщини О. Руснака присвячена доволі незначна кількість праць. Зокрема, збірка статей про українських вокалістів за редакцією І. Лисенка [4; 6; 9], які містять спогади про співака, а також рецензії та відгуки на його оперно-концертну виконавську палітру. Життєпис і творчий шлях співака фрагментарно висвітлено у публікаціях В. Барвінського [1], О. Залеського [6], М. Гнідого [4], М. Вишневіської [3], А. Житкевича [5], І. Лисенка [8], В. Белінського і Н. Будної [2]. Велику цінність складає монографія Г. Карась [5]. Втім, усі численні наукові матеріали не охоплюють цілісно оперно-концертну і громадську діяльність О. Руснака за кордоном та в Україні, що і становить актуальність цієї публікації.

Метою статті є осмислення та аналіз мистецької спадщини відомого українського співака Ореста Руснака з позицій характеристики його виконавської та громадсько-культурної діяльності.

Виклад основного матеріалу. За висловлюваннями європейських і американських критиків, Орест Руснак володів надзвичайно красивим, м'яким і теплим за звучанням і голосовими барвами голосом (ліричний тенор) та ясною дикцією. Для його інтерпретацій чи то пісень, чи арій були притаманні грамотність, думка і душа.

Орест Руснак народився 24 липня 1895 року в селі Дубівці на Буковині (тепер Кіцманський район Чернівецької області) в родині дяка Маноля Руснака та його дружини Марти з Гармашів [5]. Батько мав музичний талант, який успадкували три сини – Орест, Денис і Нестор. Від дванадцяти років Орест допомагав батькові у церкві, а згодом навчався у Чернівцях в дяківській школі, за два роки закінчивши повний курс навчання, студіював у вчительській семінарії, де організував музичні вечори, театральні вистави та співав у хорі, виступав зі сольними номерами і мріяв про співацьку оперну кар'єру.

Перша світова війна перешкодила закінчити перший курс семінарії і О. Руснак був мобілізований до австрійського війська, в якому він дослужився до старшини аж до розпаду Австро-Угорської імперії. На початку 1918 року він став хорунжим Української Галицької Армії (УГА).

“Після польського прориву біля Старого Самбора та Хирова Руснак разом із іншими вояками Першої української бригади” [5] опинився у таборі для інтернованих на території Чехії.

Український педагог, композитор, диригент і музикознавець Осип Залеський у своєму спогаді про перебування УГА разом з О. Руснаком писав: “Наступ польської армії на наш фронт в Галичині в травні 1919 року відірвав нашу військову частину від головних сил УГА, і ми були змушені перейти Карпати на територію Чехословаччини, де й були інтерновані в таборі біля названого містечка (Німецьке Яблонне – К. С.). Тут ми мали свій хор, в якому вибивалися два тенори, а саме Орест Руснак і Василь Тисяк” [6, 438]. О. Руснак співав у перших тенорах та навіть заспівував пісню “Ой три шляхи широкі”.

Варто зазначити, що старшинський хор в Німецькому Яблонному мав щомісячні концерти з нагоди національних свят, у його репертуарі було понад 80 творів українських та зарубіжних композиторів. Як зазначила доктор мистецтвознавства Г. Карась: “Однією з кращих у таборі була академія

**“БУКОВИНСЬКИЙ СОЛОВЕЙКО”, “УКРАЇНСЬКИЙ КАРУЗО”, “СПІВАК, ЯКИЙ МАЄ БОГОМ ДАНИЙ
ТЕНОРОВИЙ ГОЛОС НАЙСОЛОДШОЇ ЗВУКОВОЇ ПРИНАДИ”: ВИКОНАВСЬКА І МУЗИЧНО-
ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИДАТНОГО ОРЕСТА РУСНАКА**

в річницю проголошення ЗУНР в 1919 р. В її програмі були виступи хору підстаршин та стрільців, солоспів хорунжого О. Руснака, фортепіанне соло чотаря Ашкеназого, скрипкове соло поручика Гурка” [7, 233].

За спогадами О. Залеського: “Багато молоді з УГА, яка була інтернована тоді, мала змогу навчатися у вищих Школах Чехословаччини. Таких юнаків відпускали з табору й давали стипендію від чеської влади. Такою нагодою скористався Орест і вступив до Празької консерваторії” [6, 439].

Навчався співу в чеського професора Егона Фукса, який високо оцінив голос Руснака, заопікувався його студіями і пророкував йому блискучу співацьку кар’єру. Як згадував співак і композитор Мелетій Гнідий: “Фукс його (Ореста Руснака – К. С.) дуже любив і тому завжди підтримував Ореста на його мистецьких шляхах. Знаю, що майже всі його контракти з оперними театрами влаштував Е. Фукс, який постійно стежив за розвитком його таланту” [4, 440].

У роки навчання Орест Руснак брав участь у виступах колективів Братиславської й Оломундської опер і здійснив кілька спільних виступів із київською співачкою Воронцовою. Їхні концерти відбулися в Празі, Моравській Остраві, Карлсбаді, Подєбрадах і Брно [5].

Професор Е. Фукс влаштував для свого талановитого учня прослуховування до Кенінгсберзької опери, директор якої Гайсель зустрівся зі співаком у одному з Карлсбадських санаторіїв. Не знайшовши приміщення з фортепіано, вони вирішили зробити прослуховування в лісі неподалік. Про цей випадок розповів ведучий програми на першому концертному виступі співака в Кенінгсберзі: “Сьогодні ви побачите й почуєте щось надзвичайне. Недавно наш директор опери лікувався на курорті в Карлсбаді й одного погожого дня, гуляючи за містом, несподівано почув у лісі прекрасний спів. Директор поспішив туди, звідки лунала пісня, і побачив людину, з якою спробував зав’язати розмову. Проте нічого з цього не виходило, бо незнайомиць не розумів німецької. Зрештою директор, вдавшись до мови німих, пояснив своє бажання – знов почути спів. Той заспівав пісню, яку він зараз виконає перед вами, але якою мовою, не знаю. Ваша справа оцінити його і дати пораду – залишити співака в нас чи знову відпустити в ліс?” [5]. Коли стрункий, привабливий молодий артист в чорному фракі заспівав “В гаю зеленим”, “Ой не світи, місяченьку”, “Над Прутом у лузі”, а також арію Рудольфа з опери “Богема”, зала вибухнула оплесками, а у відгуку в газеті

“Königsberg Allgemeine Zeitung” (23.08.1924) зазначалося: “Цей молодий українець має Богом даний теноровий голос найсолідшої звукової принади, а до того ще й правдиве італійське bel canto, яке викликало в публіки найбільший подив” [5].

28 серпня 1924 року Орест Руснак став солістом Кенінгсберзької опери, а 5 травня 1925 року співак одружився з племінницею директора опери Єлисаветою Герлах. Рецензенти називали О. Руснака “українським Карузо”, а його обдарованість “рідкісним явищем у природі”. Він виконував Рудольфа в “Богемі” Д. Пуччіні, Фауста в одной-менній опері Ш. Гуно, Арнольда в “Вільгельмі Теллі” Д. Россіні. Деякі критики писали, що “запрошення О. Руснака є просто щастям для театру”, бо “цей співак має справжнє золото в горлі й своїми виступами приносить славу театрові” [8, 243]. Восени 1925 року співак виїжджав до Мілана, де брав уроки в італійського маестро Ларі, вивчав мову, а згодом вже виконував ролі Манріко в “Трубадури” Дж. Верді, Рауля в “Гугенотах” Дж. Мейєрбера та ін.

2 червня 1926 року Орест Руснак вперше виступив у рідному краю, в Чернівцях, у залі Музичного товариства. До першої частини концерту ввійшли українські композиції, а в другій виконував кілька румунських пісень та арії з популярних опер. Відгук на цю мистецьку подію з’явився в газеті “Рідний край”, в якому зазначалося, що “це довгоочікувана нагода почути голос дорогого земляка, ніжного соловейка, яким любується і незвичайно дорожить весь німецький і чеський світ” [3].

У 1926 – 27 році він з успіхом співав на сцені Цецінської опери, і, як зазначив І. Лисенко, “це йому не запаморочило голову, й 1927 року він продовжує удосконалюватись у німецького педагога Штрікгольда в Берліні, а також активно гастролює в багатьох містах Німеччини” [8, 243].

Удруге О. Руснак побував на Буковині влітку 1928 року і дав два концерти у міському театрі. Зі спогадів Ольги Шевчукевич довідуємося, що їй: “Особливо запам’ятався його верхній регістр з виразними металевими нотами. Співав він дуже легко, ледь відкриваючи рот, мав блискуче дихання. Найбільше запам’яталися тоді у його виконанні “Черемоше, брате мій” (обр. С. Людкевича) та “Дивлюсь я на небо”. Співав також кілька арій, зокрема арію Манріко з “Трубадура” Дж. Верді. Цю річ він співав також на біс. З інших речей запам’яталися арія Фауста з однойменної опери Ш. Гуно та пісенька Герцога з “Ріголетто” Дж. Верді, арія Каварадоссі з “Тоски” Дж. Пуччіні. А на біс виконував “Спи, дитинко моя” (обр.

**“БУКОВИНСЬКИЙ СОЛОВЕЙКО”, “УКРАЇНСЬКИЙ КАРУЗО”, “СПІВАК, ЯКИЙ МАЄ БОГОМ ДАНИЙ
ТЕНОРОВИЙ ГОЛОС НАЙСОЛОДШОЇ ЗВУКОВОЇ ПРИНАДИ”: ВИКОНАВСЬКА І МУЗИЧНО-
ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИДАТНОГО ОРЕСТА РУСНАКА**

С. Людкевича) та “Садок вишневий коло хати” (обр. М. Лисенка)” [9, 441].

У місцевій газеті “Рідний край” підкреслювалося, що Руснаків спів приніс “справжню мистецьку насолоду навіть найвибагливішим слухачам. Усіх зачарували його мелодійний і м’який голос, тонке чуття та ясна дикція... Захопленню публіки не було меж. Співак ішов зі сцени, засипаний квітами й оплесками” [8, 243].

Про свою третю подорож у рідний край 1931 року співак сам поділився враженнями від виступу в газеті “Час”: “Дуже задоволений моїми двома концертами і прийомом, який мені влаштувало українське студентство... Ніколи не забуду ці найкращі хвилини мого життя” [3].

У сезонах 1928 – 30 рр. О. Руснак співав у Хемніцькій опері, а гастролі співака в Лейпцигу, Дрездені і Берліні принесли йому ще більше визнання. Саме в Берліні він отримав запрошення від представників українського посольства виступити в Україні.

У квітні 1930 року О. Руснак вперше прибув до Харкова, давши кілька концертів, згодом його радо вітали Київ, Одеса, Львів, Полтава, Дніпропетровськ, Миколаїв і Запоріжжя. Відзначаючи успіх співака, газета “Харківський пролетарій” від 12 квітня 1930 року писала: “Музично й тепло прозвучали українські співаки, у т. ч. й західноукраїнські. Посправжньому розгорнувся Руснак у виконанні оперних арій італійською та німецькою мовами. Співак показав багато вокального блиску, свіжості й справжньої краси в трактуванні деяких творів... Публіка зустріла співака вельми тепло” [5]. А в одеській газеті “Вечерние ведомости” критик зазначив: “У Ореста Руснака великий голос, близький до героїчного. Це тенор німецької школи, який співає сильним відкритим звуком у всіх відділах головного регістру. Це чисто оперний співак з даними, що придатні навіть для вагнерівського репертуару” [8, 244].

О. Руснака надзвичайно тепло вітали в Україні. Його приймав очільник народного комісаріату освіти М. Скрипник, намовляючи на переїзд в Україну, проте співак не відреагував, бо був пов’язаний зарубіжними контрактами. У сезоні 1930 – 31 року О. Руснак співав на сцені Грацької опери (Австрія) і собливий успіх мав у опереті Ф. Легара “Країна сміху”. Тріумф виконавця був такий великий, що диригувати виставами приїжджав сам композитор, захоплений голосом співака [8, 244]. Франц Легар плакав від радості та подарував співаку свій портрет із написом “Видатному виконавцеві ролі” [3].

Особливо зворушливим був останній виступ

співака в Граці. “Партію в опері Верді “Трубадур” на прохання глядачів він виконував шість разів. Зал аплодував стоячи і вигукував: “Браво! Браво Руснакові! Біс!” На сцену летіли сотні букетів троянд. Публіка не могла стримати сліз. Після концерту прихильники несли співака на руках аж до його квартири” [2].

Весною 1931 року Орест Руснак дав два концерти в Чернівцях, а 7 травня виступив у Львові. Цього ж року співак став солістом укладеної на всю Європу Мюнхенської опери. Незважаючи на те, що співак мав величезну популярність йому була поставлена умова: співати під німецьким ім’ям. Тому він обрав для себе псевдонім “Рудольф Герлах” (Герлах – дівоче прізвище його дружини). Проте німецького громадянства видатний буковинець ніколи не приймав і все життя вважав себе українцем.

“Мюнхенська опера – місце найбільшого й найдовшого блиску Руснакового співу” стверджує мистецтвознавець І. Лисенко [8, 245]. У 1937 році співак отримав особливу відзнаку від Театральної Палати Райху – почесний титул “Камерний співак” (найвище звання для співаків у Німеччині).

Значний резонанс мали виступи О. Руснака у Львові де він бував неодноразово у 1942 – 44 рр. Тоді ж співак виступив із двома концертами в Станіславові і Стрию. У газеті “Краківські вісті” від 8 липня 1942 року з’явилася цікава рецензія пера Василя Барвінського, який зауважив: “...оце дорогий наш земляк, якому доля присудила віддавати свої мистецькі сили не на своїй рідній сцені, прибув до нас, щоб після майже десятирічної перерви відновити знову душевний, психічний зв’язок з рідним краєм, рідною суспільністю” [1].

Програма цього вечора складалася з трьох частин: старовинних арій, новітніх оперних арій, між якими співак виконав низку творів українських композиторів. Характеризуючи виконання О. Руснака В. Барвінський писав: “Це співак з першорядними голосовими прикметами, з рідко широким вокальним діапазоном від найнижчого голосового регістру до феноменального, повного свіжості та блиску високого “д” (d) вгорі. Динамічна скаля його голосу розтягається від етеричного п’яніссіма чи “меццавоче” до могутнього, видержливого на предовгий віддих “форте”. Непорочна чистота та прозорість його дикції, гнучкість голосової емісії не затрачуються навіть у карколомних чи пак “головоломних” проблемах вокальної техніки” [1].

Серед творів українських композиторів прозвучали “Ой поля, ви поля” В. Барвінського на слова О. Кониського та С. Людкевича “Спи,

**“БУКОВИНСЬКИЙ СОЛОВЕЙКО”, “УКРАЇНСЬКИЙ КАРУЗО”, “СПІВАК, ЯКИЙ МАЄ БОГОМ ДАНИЙ
ТЕНОРОВИЙ ГОЛОС НАЙСОЛОДШОЇ ЗВУКОВОЇ ПРИНАДИ”: ВИКОНАВСЬКА І МУЗИЧНО-
ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИДАТНОГО ОРЕСТА РУСНАКА**

дитинко моя” на слова П. Карманського, О. Нижанківського “Минули літа молодії”, низка солоспівів М. Лисенка до слів Т. Шевченка: “Минають дні”, “Дума”, “Ой Дніпре”, “Гомоніла Україна” та каватина Андрія з опери “Тарас Бульба”.

Рецензент наголосив, що “всі голосові та виразові його прикмети найшли повністю всестороннє та блискуче виявлення щойно у третій частині програми”, а саме в оперних аріях Пуччіні, Флотова, Верді, Бізе, Адама й ін. “На очах слухача концертна естрада перемінювалася тут просто в оперну сцену із сугерованими її атрибутами – декорацій, костюмів і загалом оперної атмосфери. Співак-виконавець та актор, вираз звуку, міміка, жестикуляція зливалися тут в таку ідеальну гармонійно та одноцільно споєну синтезу, що мимохіть у кожного слухача витворювалось гаряче, невідкличне бажання побачити нашого артиста на оперній сцені” [1]. До успіху концерту також доклала чималих зусиль акомпаніаторка і співвиконавця, відома піаністка Марія Роговська.

У 1943 році О. Руснак разом зі співачкою С. Нагірною і хором під керівництвом О. Приходька брав участь у відзначенні 30-річчя від дня смерті М. Лисенка у Празі [7, 238].

Останні виступи О. Руснака в Україні відбулися в травні 1944 року на сцені Львівської опери, де він з великим успіхом співав у “Аїді” та “Трубадури” Верді, а також у “Тосці” Пуччіні. У сезоні 1945 – 46 року співака було знову запрошено до Мюнхенської опери. У повоєнні роки його часто можна було бачити у таборах переміщених осіб, де жили українці. У восени 1945 року О. Руснак виступав у таборі “Мюнхен-Карсфельд”, а від 5 до 12 травня 1948 року виступав у програмі Тижня української культури в Мюнхені [7, 241] в супроводі піаніста Романа Савицького. 16 серпня 1946-го в таборі біля Нойбаєрн під час концерту в нього стався серцевий напад, після якого Орест Руснак обмежив свої виступи на сцені, приділяючи більше часу приватній педагогічній практиці, передаючи талановитій молоді свій великий вокальний досвід. Серед його учнів були й українські співаки: Степан Спех, Роман Кухар, син співака Володимир-Вольфганг, а також німці Етбауер, Шульц та ін. [7, 388].

Після Другої світової війни (1951 – 1956) у Фельдафінгу біля Мюнхена активно працював український козацький хор “Дніпро” під орудою о. І. Зайця. Доволі часто О. Руснак виступав з цим колективом, а в 1955 році співак разом з хором записав на платівку українські народні пісні та хор з опери “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемівського [7, 295].

Один із останніх самостійних концертів О. Руснака в Європі відбувся 10 жовтня 1954 року в Мюнхені у програмі вечора, присвяченого Юрію Федьковичу. Співак виконав десять творів, серед яких і власну пісню “Буковина моя мила”, написану на слова Сидора Воробкевича [5].

Лунав голос Ореста Руснака й на американському континенті. На початку жовтня 1956 року він навідався до своєї улюбленої доньки Оксани, яка з чоловіком Михайлом Дмитренком і синами Орестом і Михайлом жила в Торонто. Особливо йому було приємно, що донька, будучи напівнімецького походження, виховувала своїх синів в українському дусі. У час перебування в столиці Онтаріо співак виступив із концертом у “Мессей-голі” [5]. Ще один концерт співака відбувся 13 квітня 1957 року в залі Джуніор-гайскул у Нью-Йорку, а наступного дня після концерту О. Руснак виїхав у Філадельфію до свого молодшого брата Дениса, відомого тенора і диригента, який жив там від 1936 року.

28 квітня 1957 року на хвилях німецького радіо WHOM прозвучала півгодинна музична програма у виконанні Ореста Руснака, а 5 травня співак дав концерт у залі Українського народного дому в Детройті [5]. Восьмимісячне перебування співака на американській землі підірвало його здоров’я. У середині травня 1957 року співак повернувся літаком у Мюнхен, а недуга надовго прикувала його до ліжка. 23 січня 1960 року О. Руснак відійшов у вічність.

Співак залишив свій неповторний голос у записах на великій кількості платівок із піснями й аріями з опер. Як зазначила професор Г. Карась О. Руснак “наспівав на німецьких та американських фірмах кілька платівок” – це фірми “Електрола” і “Колумбія” у 1933 – 1943 рр. Виявлено 18 арій з опер різних композиторів: В. Моцарта, Дж. Верді, Дж. Россіні, Дж. Пуччіні, Дж. Меєрбера, Г. Донецетті, Ф. Флотова та ін. “Першу українську платівку співак записав в Канаді у 1952 р. Наступні п’ять – О. Руснак наспівав на прохання д-ра І. Гурка, а вироблено їх коштом В. Ільчишина (“Хвилі Дністра”) з Клівленда, Огайо. На них записано солоспіву українських композиторів. Тільки дві платівки були записані О. Руснаком у США під час його перебування у Нью-Йорку (1957). Вони виготовлені коштом фірми “Арка” у Нью-Йорку” [7, 847].

Висновки. Діяльність видатного українського співака і педагога Ореста Руснака має непересічне значення і становить одну з кращих сторінок українського мистецтва у контексті світової культури. Подвижницькою працею

**“БУКОВИНСЬКИЙ СОЛОВЕЙКО”, “УКРАЇНСЬКИЙ КАРУЗО”, “СПИВАК, ЯКИЙ МАЄ БОГОМ ДАНИЙ
ТЕНОРОВИЙ ГОЛОС НАЙСОЛОДШОЇ ЗВУКОВОЇ ПРИНАДИ”: ВИКОНАВСЬКА І МУЗИЧНО-
ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИДАТНОГО ОРЕСТА РУСНАКА**

талановитого митця українська музика звучала у різних країнах та континентах. Усвідомлення необхідності організувати культурно-громадське життя українців на чужині привело співака до участі в організації Товариства українців з Буковини (1954). Уся його діяльність – оперна, концертна, фонографічна, педагогічна – була свідомо і цілеспрямовано підпорядкована прагненню та бажанню прислужитися українському народові. Упродовж багатьох років співак вважався першим оперним тенором, гастролював у Відні, Лінці, Лейпцигу, Дрездені, Берліні, Граці, Мюнхені, Торонто, Нью-Йорку, Детройті, Чикаго, проте ніколи не забував рідного краю, а українська пісня стала його душевною потребою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барвінський В. Орест Руснак у Львові (Замість музичної рецензії з концерту в дні 3 липня 1942) / Василь Барвінський // Краківські вісті. – 1942. – 8 липня.
2. Белінський В., Будна Н. “Цей співак має справжнє золото в горлі” / Валерій Белінський, Надія Будна [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://molbuk.ua/vnomer/kultura/29275-cejj-spivak-maye-spravzhnye-zoloto-v-gorli.html>
3. Вишневецька М. Буковинець, якому аплодував світ / Марія Вишневецька // День. – 2015. – 24 липня.
4. Гнідий М. У Празькій консерваторії / Мелетій Гнідий // Українські співаки у спогадах сучасників / Автор-упорядник І. Лисенко. – Київ-Львів-Нью-Йорк, 2003. – С. 439–440.
5. Житкевич А. Як Орест Руснак опинився на берегах Америки / Анатолій Житкевич // Міст. – 2009. – № 16.
6. Залеський О. В Українській Галицькій армії / Осип Залеський // Українські співаки у спогадах сучасників / Автор-упорядник І. Лисенко. – Київ-Львів-Нью-Йорк, 2003. – С. 438–439.
7. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття. Монографія [текст] / Ганна Карась. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. – 1164 с.
8. Лисенко І. Буковинський соловейко (Орест Руснак) / Іван Лисенко // Лисенко І. Музики

сонячні дзвони: Статті, рецензії, спогади. – К.: Рада, 2004. – С. 242–246.

9. Шевчукевич О. Орест Руснак на Буковині / Ольга Шевчукевич // Українські співаки у спогадах сучасників / Автор-упорядник І. Лисенко. – Київ-Львів-Нью-Йорк, 2003. – С. 441–442.

REFERENCES

1. Barvinskyi, V. (1942). *Orest Rusnak u Lvovi (Zamist muzychnoi retsenzii z kontsertu v dni 3 lypnia 1942)* [Orest Rusnak (instead of music reviews, gig days July 3 1942)]. *Krakivski visti*. 8 lypnia [in Ukrainian].
2. Belinskyi, V. & Budna, N. “Tsei spivak maie spravzhnie zoloto v horli” [“This singer has a real gold in throat”]. Available at: <http://molbuk.ua/vnomer/kultura/29275-cejj-spivak-maye-spravzhnye-zoloto-v-gorli.html> [in Ukrainian].
3. Vyshnevskya, M. (2015). *Bukovynets, yakomu aploduvav svit* [Bukovinec, which rose in the world]. *Den*. 24 lypnia [in Ukrainian].
4. Hnidiy, M. (2003). U Prazkii konservatorii [In the Prague Conservatory]. *The Ukrainian singers in the memoirs of contemporaries* (Ed.). I. Lysenko. Kyiv-Lviv-Niu-York, pp. 439 – 440. [in Ukrainian].
5. Zhytkevych, A. (2009). *Yak Orest Rusnak opynyvsia na berehakh Ameryky* [As Orest Rusnak found himself on the shores of America]. *Mist*. No.16. [in Ukrainian].
6. Zaleskyi, O. (2003). V Ukrainskii Halytskii armii [In the Ukrainian Galician army]. *The Ukrainian singers in the memoirs of contemporaries* (Ed.). I. Lysenko. Kyiv-Lviv-Niu-York, pp. 438–439. [in Ukrainian].
7. Karas, H. (2012). *Muzychna kultura ukrainskoi diaspory u svitovomu chasoprostori XX stolittia* [Musical culture of the Ukrainian diaspora in the global of the twentieth century]. *Ivano-Frankivsk: Tipovit*. 1164 p. [in Ukrainian].
8. Lysenko, I. (2004). *Bukovynskiy soloveiko (Orest Rusnak)* [Nightingale from Bukovina]. *The music of the solar bells: the Articles, reviews, memoirs*. Kyiv: Rada, pp. 242–246. [in Ukrainian].
9. Shevchukovich, O. (2003). *Orest Rusnak na Bukovyni* [Orest Rusnak in Bukovina]. *The Ukrainian singers in the memoirs of contemporaries* (Ed.). I. Lysenko. Kyiv-Lviv-Niu-York, pp. 441–442. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.04.2018

